

Тетяна Чепрасова

викладач кафедри рисунка НАОМА

Сутність розуміння рисунка

Анотація. Автор на основі власного викладацького досвіду, матеріалів друкованих джерел, творів видатних українських, російських та західно-європейських художників і дослідників мистецтва доводить важливість вивчення сутності рисунка для мистців усіх спрямувань образотворчого мистецтва.

Ключові слова: рисунок, мистецтво, лінія, пляма, площина, об'єм, форма.

Важливість рисунка у класичному розумінні і значення його для творчого розвитку художника, так само, як і фахівців інших професій, дотичних до образотворчого мистецтва, важко переоцінити. Рисунок виховує у художника вміння відчутти власноруч високе мистецтво, навчає його прослідковувати естетичну еволюцію, без чого загалом не можливе мистецтво [7].

Що таке рисунок? Рисунок — це спостереження. Рисунок — це розвиток чуттєвості і внутрішня потреба брати і віддавати. Брати, або переймати, у візуальному розумінні, а віддавати — площині своє розуміння побаченого. Коли вже й порушувати абсолютну красу чистобілого аркуша — то заради того, аби досягти балансу, гармонії і врівноваженості рисунка, сповна використовуючи форму й матеріал.

Рисунок — це життя для всього образотворчого мистецтва. Перша і головна, базова сходинка для подальшого творчого розвитку і одухотвореного, якісного завершення задуму. Рисунок — це життя художника. Це ще й інструмент для взаємодії з площиною, що є самовираженням, індивідуальною мовою художника. Це естетика сприйняття. Найголовніше, рисунок — це внутрішня культура рисувальника...

Е. Шиле. Фасад з вікнами.
Олія, гуаш. 1914

У процесі становлення кожен митець звертається до класиків світового мистецтва, щоразу віднаходячи щось нове, незвичайне і неповторне, проходить сходинками досвіду своїх попередників. Різне бачення і сприйняття, випирані різними індивідуальностями, розвивають, не зважаючи на віддаленість у часі. У творчому житті, понад усе, важливо оцінити ступінь задоволення від процесу, поділитися досвідом і знаннями, що подарував час, звільнити внутрішній

простір для нового невивченого, для нової глибини розуміння форми та її змісту, для нової хвилі самовираження і експресії.

Форма чи її зміст — з чого почати, що первинне в процесі оволодіння і вивчення рисунка: знання чи самовідчуття? Починати перші кроки з почуття, зі вродженої уваги і спостереження до оточуючого, з внутрішнього прагнення самовиразити бачене? Залишаючись по-дитячому ширим і відкритим, тим самим зберігаючи чуттєвість, потрібно розвиватись, поступово опановуючи образотворче мистецтво, починати з класичної грамоти, заглиблювати і розширювати своє розуміння дійсності, намагаючись досягти вміння виразити його грамотно, постійно дотримуючись балансу між почуттям і логікою.

Звертаючись до світової історії мистецтва, спостерігаємо, що справжній митець, спираючись на власний досвід, врешті-решт розуміє, що серед великого розмаїття творів особливе місце посідають одухотворені. Працюючи над розвитком чуттєвості, потрібно вміти осягнути глибину того, що відбувається, вдивляючись у суть форми, заглиблюючись у зміст; слід прагнути виразити на папері чи полотні не формальну присутність ремісника, а змусити рисунок співчувати, віддзеркалювати його через свою індивідуальну призму внутрішнього бачення. Це і є вершина твор-

М. Фешин. Рисунок.
Папір, графіт. 1917

Дж. Манцу.
Коханці. 1978

чості, яка передає індивідуальність художника, об'єднуючи побачене, відчуте, відтворене. Таким чином досягається, як результат, цілісність. Як пише О. Авсеян: “враження від цілого ми отримуємо раніше, ніж у нас з'являється можливість вільно і послідовно розгледіти деталі” [1].

Ціле — первинне в усьому. Здібність бачити ціле, на першій погляд непомітне, це не поверхневе споглядання, а глибинне бачення, вміння побачити і залишити на полотні найхарактерніше і індивідуально при-тамане лише об'єктові сприйняття: “Художник не просто зображує предмет, але й передає своє ставлення до нього, те, як він його відчув, усвідомив. Бачити, відчувати і виразити свої уявлення графічно — доданки, що визначають володіння рисунком” [1]. Щодо безпосередності, то цей стан можна визначити за дитячим, вільним, не обтяженим знаннями безпосереднім самовираженням: “У формуванні художника, — пише О. Авсеян, — особливо значущу роль відіграє здібність зберегти, не розгубити пам'ять дитячих вражень. Вони допоможуть знаходити, за виразом Врубеля, “зарослу стежку до самого себе” [1].

Незважаючи на наочні помилки з точки зору елементарної грамоти, дитячі малюнки приваблюють нас виразністю образів. Неважко помітити, що в основі цієї виразності лежать такі якості, як ширість і свіжість, емоційність сприйняття. Дитина малює те, що її вразило — звідси й перебільшення, відбір, виявлення того, що зацікавило найбільше, найважливішого. Зрозуміло, сказане ніяким чином не повинно виключати найважливішого значення для майбутнього художника оволодіння основами

О. Богомазов. Ліс. 1915

образотворчої грамоти. Ці слова прекрасно ілюструють, наприклад, дитячі малюнки Гюстава Доре, що в подальшому перетворилися на міцну, з добротними класичними знаннями, наповнену форму з багато-характерністю персонажів.

До цього ж — і чуттєва та граційно-гротескна гострота Дом'є, вишукана примітивна лаконічність Манцу, де яскраво прочитуються пристрасть і деяка наївність, що виросла у професійну гнучкість чуттєвої безпосередності, просякнуту знаннями. Екстравагантність і гострота Шиле вражають своєю індивідуальністю і міцністю — яскравість і характерність його робіт дали поштовх і поклали початок експресіонізму. І, при

всій своїй свободі, розкутості та деякій хворобливості, малюнки Шиле вирізняються чудовим знанням анатомії людини. З російських класиків звернімо увагу на В. Серова, на його малюнки, зроблені в п'ятнадцять років, які є яскравим свідченням того, як розвивалась майстерність художника. Можна також навести приклади й з творчості М. Фешина — досвідчений глядач не стомиться роздивлятися гру й мерехтіння в його рисунках оголених моделей; привертають увагу і живі, виконані з любов'ю портрети. І цей перелік можна продовжувати й продовжувати...

Рисунок — це фундамент і база будь-якого образотворчого мистецтва, будь то висока творчість або ремесло. Людина, що володіє майстерністю рисувальника, відразу може визначити грамотність будь-якого прояву рисунка, починаючи з елементарного і закінчуючи складними структурними зображеннями. В сучасному світі з його розвитком технологій, з усіма його можливостями рисунок, як вид, починає втрачати свою значущість і цінність, розуміння того, що за своєю особливою естетикою він є фундаментом якості.

В історії мистецтва маємо численну кількість прикладів, коли творці зловживали кольором, плямою, концептуальністю, ідейністю, зумисне ламали класичне, намагаючись довести свою індивідуальність і нове мислення, не маючи при цьому в основі елементарної бази, а, тим більше, індивідуальності. Прикривали її відсутність високими ідеями. Про це цікаво пише М. Бердяєв [2].

У мистецтві має місце тема створення і розвалу, протистояння і прориву; існує баланс еволюції і якісної заміни, відсутність смаку і хаос, натхнення і біологічний ритм епохи. Ці всі складові необхідно враховувати обов'язково для того, щоб мати новий виток якості, адекватний сучасності. Художник прагне засобами, які притаманні образотворчому мистецтву — лінією і плямою — реалізувати естетичні цінності подібно до того, як і його колеги-творці — музиканти, поети, драматурги, кінорежисери — виражають це своїми засобами.

Вочевидь, об'єктом уваги у художньому творі, як наслідок розумової діяльності художника, виступають люди і пристрасті. Тому з власне художніми формами — вигадкою, фантазією — вони миряться тільки у випадку ретельного опрацювання їх автором до остаточного втілення. Навряд чи існує інший спосіб сприйняття мистецтва, крім досвіду життєвої практики рисунка. Оскільки художник майже завжди розмежує

Г. Дядченко.
Портрет дівчинки

публіку на два класи : тих, хто розуміє мистецтво, і тих, хто його не розуміє, тобто на митців і немитців — то сам себе він теж повинен класифікувати [5]. А значить, має досконало знати поліфонію ліній, вміти відчувати форму, а передовсім багато практикувати рисунок. У класичному розумінні рисунок виховує не тільки і не стільки руку художника, а ще й уміння побачити грамотну красиву пляму, лінію, виявити об'єм та контроб'єм. Отже, рисунок корисний і необхідний всім мистцям, дотичним до просторового мистецтва.

1. *Авсейн О. А.* Натура и рисование по представлению. — М.: Изобразительное искусство, 1985. — С. 86–102.
2. *Бердяев Н. А.* Кризис искусства. (Репринтное издание). — М.: СП Интерпринт, 1990. — 48 с.
3. *Леняшина Н. М.* Джакомо Манцу. — Л.: Искусство, 1985. — 223 с.
4. *Тулузакова Г. П.* Николай Фешин: Альбом. — СПб.: Золотой век, 2007. — 479 с.
5. *Ортега-і-Гасет Х.* Вибрані твори. — К.: Основи, 1994. — 424 с.
6. *Зонтаг С.* Мысль как страсть. — М., 1997. — 256 с.
7. *Виллер Б. Г.* Введение в историческое изучение искусства. — М., 1985. — 507 с.

ESSENCE OF UNDERSTANDING DRAWING

Tetyana Cheprasova

Annotation. Based on her own teaching experience, materials of published sources and works by notable Ukrainian, Russian and West European painters, as well as art critics, the author proves the importance of studying the essence of drawing for artists in various fields of fine arts.

Key words: drawing, art, line, spot, space, volume, shape.

УДК 741:378.147

Олександр Михайлицький

старший викладач кафедри рисунка НАОМА

Викладання рисунка на I курсі НАОМА

Анотація. Невід'ємною і дуже важливою складовою академічної образотворчої освіти є малювання гіпсової голови під час навчання на першому курсі. Саме цій простій, на перший погляд, але важливій темі присвячено даний методичний матеріал.

Ключові слова: гіпсова голова, лінія, тон, площина, компоновка голови.

Мета завдання “Рисунок гіпсової голови людини” — узагальнити знання і практичні навички, набуті в процесі роботи над черепом та анатомічним екорше.